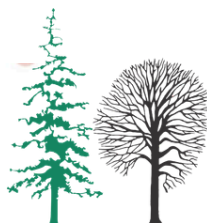

NOVIČNIK

projekta FarmBioNet

Št. 5 (april 2026)

GOZDARSKI INŠTITUT SLOVENIJE
SLOVENIAN FORESTRY INSTITUTE

farmbionet.eu

*Odprite okna, odprite duri!
Mimo jaše Zeleni Jurij
po zelenem polju, na zelenem konju.
Z vrčem polnim, kot ga še nihče ne pozna,
ki opere zamere, zavist in skrbi,
da bodo beli, rdeči in pa plavi
proleterji in pobožni v veri,
kolo igrali okrog kresov prvomajskih.*

Ljudska

Pozdravljeni ponovno. V prejšnji izdaji novičnika smo na kratko povzeli nekatere zanimive izsledke iz primerjalne raziskave o izvajanju Kmetijsko-okoljskih-podnebnih plačil in Shemah za podnebje in okolje Skupne kmetijske politike EU (dalje: SKP), tokrat pa bomo nekaj prostora namenili švicarskemu sistemu kmetijskih plačil in kratkem razmisleku o načinih kako bi se lahko izvajanje SKP v Sloveniji lahko po njem zgledovalo in izboljšalo svojo učinkovitost.

Nekaj prostora namenjamo tudi vabilom na prihajajoči delavnici, ki utegnejo zanimati tudi vas. Prva se bo odvijal na Kozjanskem, kjer bomo premlevali kako bolje ohranjati in ponovno obuditi uporabo prednikov sadnih vrst dreves, druga pa v bližini Ilirske Bistrice, kjer se bomo učili o vzpostavljanju nasadov tartufov in nege mikoriziranih rastlin.

Več v nadaljevanju...

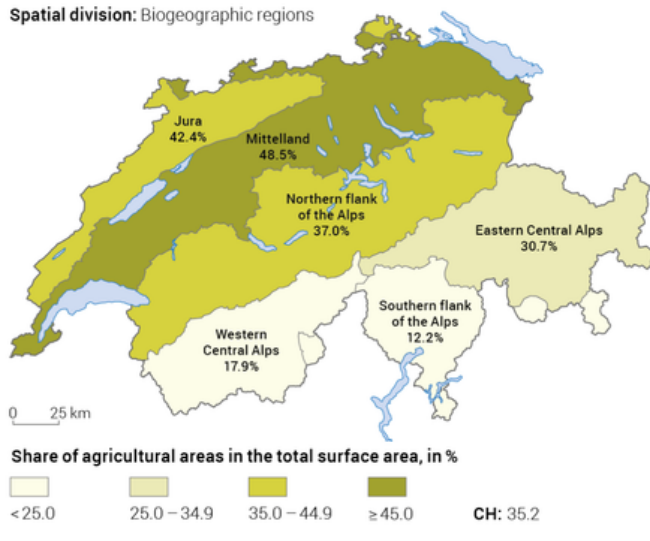
Četudi je bila Švica vključena v našo primerjalno raziskavo izvajanja SKP v Eropski Uniji, le-ta ne sledi omenjeni skupni politiki, pač pa je za podporo izvajanja okolju prijaznih ukrepov razvila svoj sistem. Ker sta način kmetovanja in značilnosti kulturne krajine v marsičem primerljivi z našo državo (velik delež majhnih in srednjih kmetij, malo rodovitnih zemljišč in velik delež živinorejske in pašniške dejavnosti, pogosto v hribovitem svetu), bomo nekaj prostora namenili opisu njihovega sistema.

Švicarski sistem kmetijskih plačil temelji na t. i. ekološkem dokazilu o uspešnosti (Ökologischer Leistungsnachweis – ÖLN). Slednjega ne gre zamenjati za sistem ekološke pridelave temveč je posebej določen standard minimalnih okoljsko-kmetijskih zahtev, ki ga mora kmetija izpolnjevati, če želi prejemati švicarska neposredna plačila. Ena ključnih zahtev je, da se vsaj 7% kmetijskih površin namenjeni spodbujanju biotske raznovrstnosti (v obliki ekstenzivnih travnikov, mejic, sadovnjakov, posameznih dreves ali manjših krajinskih elementov). Poleg tega predpisuje uravnoteženo rabo hranil, skrb za zdravje tal, integrirano varstvo rastlin, kolobarjenje ter visoke standarde dobrobiti živali.

Agricultural areas, 2018

G 23

Spatial division: Biogeographic regions

Zelo pomembno je, da plačila niso vezana le na izvajanje ukrepov, temveč tudi na učinkovitost in trajanje izvajanja. Številni okoljski ukrepi učinkujejo dolgoročno in so zato vezani na večletne obveznosti. Podpora za večletno izvajanje ukrepov izboljšuje učinkovitost okolju prijaznih kmetijskih praks ter nudi bolj stabilen dohodek kmetom in večjo družbeno legitimnost javnih podpor. Sistem je zasnovan tako, da v veliki meri podpira predvsem ohranjanje kulturne krajine ter pašništvo in kmetijstvo v goratem in hribovitem svetu.

V osrednjem delu države (Mittelland) se nahaja kar 94% vseh ornih površin v državi.

Vir slike: <https://www.swissstats.bfs.admin.ch/>

Čeprav Slovenija deluje znotraj okvira SKP, bi lahko brez radikalnih sistemskih sprememb nekatera pravila kmetijske politike približala švicarskemu modelu. Prvi korak bi lahko bile jasnejše in bolj enotne okoljske zahteve, ki so trenutno razpršene med okoljsko in vodno zakonodajo, naravovarstvene režime, predpisane zahteve ravnanja, Dobre kmetijske in okoljske pogoje (obe pogojujeta prejemanje plačil SKP) ter med specifične zahteve okoljske in podnebne sheme plačil. Konsolidacija definicij, pravil, omejitev in sankcij v poenotene osnovne okoljske zahteve, bi bile bolj razumljive kmetom. Podobno bi bilo potrebno bolj poenotiti zakonodajo, ki se ponekod na ista zemljišča in prakse nanaša iz različnih pravnih virov, ki sledijo različnim ciljem. Tako se dogaja, da se za iste pravne objekte uporabljajo različni izrazi in predpisujejo sankcije in kontrole, ki so v domeni različnih inštitucij.

V okviru obstoječih okoljskih shem in kmetijsko-okoljskih-podnebnih ukrepov bi bilo mogoče okrepiti dolgoročnost obveznosti ter več pozornosti nameniti kakovosti izvedbe in dejanskim rezultatom. Zaradi heterogenosti okolja in naravnih danosti bi morala obstajati možnost, da kmetje izbran nabor ukrepov lahko povežejo v dolgoročni sistem upravljanja. Težave zaradi razdrobljenosti kmetij bi lahko omilili z organiziranjem skupinskega izvajanja ukrepov, kjer bi več manjših kmetij skupaj prispevalo k ohranjanju habitatov in povezanosti kulturne krajine. Takšen pristop bi povečal učinkovitost porabe sredstev SKP, zmanjšal administrativno breme na posamezno kmetijo ter obenem okrepil sprejemanje trajnostnih in organizacijskih praks, nekaterih tudi že tradicionalno prisotnih na slovenskem (planšarske skupnosti, vaške skupnosti, zadruge).

V prihajajočih mesecih bomo z Gozdarskem Inštitutom organizirali delavnici projektov FruitDiv in Cosmos, ki bi utegnile zanimati tudi vas.

Prva se bo zvrstila delavnica projekta FruitDiv na temo ohranjanja in trajnostne rabe divjih sorodnikov sadnih dreves (*Malus sylvestris*, *Pyrus pyraeaster*, *Prunus avium*). V sklopu projekta želimo poiskati in omogočiti varovanje njihovih genskih virov ter s pomočjo njihove genske pestrosti razviti nove sorte za bolj trajnostno sadjarstvo, saj današnja pridelava pogosto temelji na ozkem naboru elitnih sort, ki so vse bolj ranljive za bolezni, škodljivce in podnebne spremembe. Do danes smo v sklopu projekta zbrali podatke za popis genske ter fenotipske raznolikosti divjih sorodnikov sadnih vrst, naš naslednji korak pa je namenjen predvsem vzpostavitvi ohranitvenih 'zbirk' genskega materiala v naravi. Uporaben genski material bomo v naslednjih letih vključiti v žlahtnjenje za ustvarjanje bolj odpornih, prilagodljivih in produktivnih sadnih sort, primernejših za pridelavo z manj pesticidi in v bolj nestabilnih okoljskih razmerah

Delavnico za deležnike organiziramo 14. maja 2026 ob 10. uri. Potekala bo v novem Interpretacijski center Kozjanskega regijskega parka (Gradišče 22, 3257 Podsreda) in bo trajala približno 3 ure. Z vašo pomočjo bi radi predvsem opredelili konteksta, korisi in vrednosi divjih sadnih dreves ter poiskali dejavnike, ki pomembno vplivajo na ohranjanje njihove genetske pestrosi. V drugem delu bo potekala skupinska analiza vpliva različnih scenarijev na pestrost divjih sadnih dreves ter oblikovanje predlogov za njihovo ohranjanje.

Po kosilu bo organiziran voden ogled visokodebelnih travniških sadovnjakov Kozjanskega parka, kjer pridno ohranjajo neverjetno bogato zapuščino avtohtonih sort jabolk in hrušk. Ogledu bo sledil prikaz cepilnih tehnik za razmnoževanje sadilnega materiala sadnega drevja.

Vir slike: <https://www.naravniparkislovenije.si/> - Kozjanski park

4

farmbionet.eu

Nazadnje napovedujemo še praktično delavnico projekta COSMOS iz Evropskega programa PRIMA, ki je predvidena v juniju. Projekt je namenjen inovativnim načinom upravljanja agrozgorskih sistemov v Sredozemlju, ki temeljijo na proizvodnji tartufov in drugih kultur, ki prinašajo marginalnim kmetijskim zemljiščem visoko dodano vrednost. Projekt želi premostiti sedanje tehnične, tržne in institucionalne ovire za uvajanje takih sistemov ter izboljšati priložnosti, ki jih prinaša kulinarčni turizem.

Ob mednarodnem sodelovanju s partnerji iz 12 držav je bilo vzpostavljenih več demonstracijskih lokacij, kjer bomo preizkušali in razvijali različne modele upravljanja z nasadi, katerih cilj ne bo le pridelava tartufov, ampak razvoj bolj trajnostnih in večkulturnih praks, ki vključujejo aromatične in zdravilne rastline, sadna drevesa vinograde in medovite rastline, ter obenem izboljšujejo biotsko pestrost, kvaliteto tal, učinkovito rabo vode in gospodarsko odpornost podeželja.

Poleg predstavitve projekta bomo na demonstracijskem nasadu izvedli dela, s katerimi se mora spoznati vsak gojitelj tartufov. Prikazali bomo kako se izvede mikorizacija novih sadik, v nasad bomo posadili že mikorizirane, enoletnih sadike leske ter izvedli ponovno inokulacijo sadik v nasadu.

Za prijavo na delavnici in več informacij pišite na nejc.suban@gozdis.si,

če želite izvedeti več o obeh projektih lahko obiščete spletni strani:

<https://fruitdiv.eu/>
in
<https://cosmosprima.eu/>

Vir slike: <https://fruitdiv.eu/> - divja populacija meseca, april 2026 - *Malus sylvestris*

Še vedno je čas, da se pridružite Slovenski državni mreži FarmBioNet in prispevate k soustvarjanju mreže znanja in izboljšanju praks kmetovanja!

Za več informacij pišite na elektronski naslov: tine.grebenc@gozdis.si ali obiščite stran www.farmbionet.eu

Naslov: Novičnik projekta FarmBioNet, Št. 5 (april 2026)
Izdajatelj: Gozdarski inštitut Slovenije
Izdavanje sofinancira: Farmbionet, Obzorje Evropa, projekt št. 101082102, ID Pogodbe: 101182942.
Periodičnost: četrtno
Urednik: Nejc Suban
Uredniški odbor: Tine Grebenc, Nataša Šibanc, Katja Kavčič Sonnenschein
Naslov uredništva: GIS, Večna pot 2, 1000 Ljubljana
Spletni vir: